

Kommunstyrelsen i Lessebo

Undertecknad överlämnar till Kommunstyrelsen ett förslag på remissvar på departementspromemorian; ”Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända”. Lessebo kommun tillsammans med 34 andra kommuner har utsetts att svara på remissen.

Carl-Axel Hallberg, flyktingstrateg

Arbetsmarknadsdepartementet
Regeringskansliet

Ett gemensamt ansvar för mottagande av nyanlända, Ds 2015:33 (Diarienummer A2015/1726/IU)

Flyktingmottagandet är ett gemensamt ansvar för hela samhället

Flyktingmottagandet är ett av välfärdsuppdragen, att ta emot människor som flyr från krig och förföljelse. När alla kommuner är med och tar emot nyanlända kommer fördelningen av mottagandet att bli mer proportionerligt i förhållande till kommunernas befolkningsstorlek, kommunernas välfärdsförutsättningar såsom exempelvis boende, förskola, skola och arbetsmarknad.

Utflyttningskommunerna i Sverige har fått ta ett stort ansvar för etableringen av våra nyanlända. Över tid har det funnits lediga lägenheter samt utrymme i skolorna, idag är fullt i hyresrätterna samt trångt i förskolorna och skolorna.

Lessebo kommun är en av de kommuner i Sverige som tar emot flest flyktingar i förhållande till antalet innevånare. När alla kommuner gemensamt delar på antalet flyktingar i förhållande till sin folkmängd kommer detta att leda till förbättrade förutsättningar för nyanländas etablering i närsamhället samt på arbetsmarknaden.

De nyanlända är en föränderlig och heterogen målgrupp vilket ställer höga krav på exempelvis Lessebo kommun, det civila samhället och näringslivet att ständigt utvecklas för att bäst bemöta de nyanländas resurser och behov.

Flyktingmottagandet en självklarhet i Lessebo

Lessebo är en liten och stolt växande kommun med cirka 8 400 invånare, drygt 300 företag och mer än 1 miljon besökare årligen. Kommunikationerna är goda med pendlingsavstånd till Växjö och Kalmar. I Lessebo kommun är det lätt att lära känna varandra.

Engagemanget för den lilla individen finns som en självklarhet i Lessebo. Redan på 1700-talet invandrade glasarbetare från Tyskland till våra bygder. Under flyttade 1960-talet tog Lessebo kommun emot arbetskraftinvandring från exempelvis Grekland, forna Jugoslavien och Finland. Därefter kom flyktingar från Chile, Laos och Bosnien. Under de senare åren har kommunen tagit emot nyanlända från Afghanistan, Somalia, Irak, Iran, Syrien och Eritrea. Engagemanget finns hos den enskilda människan, likaväl i föreningslivet. Några exempel är Kosta Folkets Hus som samordnar integrationsarbetet i bruksorten Kosta, som under senaste året tagit emot många nyanlända främst från Syrien. Svenska kyrkan anordnar ”språkcaféer” och Rädda Barnen arbetar med läxhjälp. Det finns i Lessebo kommun ett nära samarbete mellan förvaltningar och politiker. Ansvar, respekt, tillit, tydlighet och utveckling är kommunens värdegrund.

Lessebo kommun har en viktig roll i etableringen av nyanlända. Kommunen har ansvaret för de nyanländas etablering såsom; bostadsförsörjning, samhällsorienteringen, utbildning i SFI (svenska för invandrare), vuxenutbildning, förskola, skolbarnomsorg, skola, fritidssysselsättning, insatser inom det sociala området samt praktisk hjälp i samband med bosättningen.

Arbetsförmedlingens uppdrag

Arbetsförmedlingarna har till uppgift att samordna etableringsinsatserna samt att vara både stödjande och pådrivande i förhållande till övriga parter. Målet med insatserna är att de nyanlända ska komma in i arbets- och samhällslivet snabbare och få egen försörjning. Lessebo kommun upplever att Arbetsförmedlingen medvetet avstår från sitt uppdrag och låter kommunen ta ett större ansvar än vad lagstiftarna har tänkt sig. Kommunens försörjningsstöd får ta ansvar för de nyanlända och deras familjer, som det var tänkt att etableringen inom Arbetsförmedlingen ska ta ansvar för.

En viss samverkan finns idag mellan Lessebo kommun och Arbetsförmedlingen. Samarbetet skulle kunna utvecklas och fördjupas för att gynna våra nyanlända. Ett tydligare uppdrag från regeringen till Arbetsförmedlingen behövs, idag bygger alldeles för mycket av samarbetet på personliga kontakter. Dessutom bör det tydligt framgå att det är Arbetsförmedlingen som ”äger processen” och ser till att den drivs framåt.

Nyanlända i Lessebo kommun

Lessebo kommun har brist på lediga lägenheter. Signalerna som kommunen får från representanter för invandrarföreningarna, så skapar bostadsbristen en otrygg boende situation för de nyanlända och i några fall en svart marknad på adresser.

Under de senaste åren har antalet nyanlända ökat i kommunen, som gett upphov till en kö att få påbörja SFI-undervisningen, därför att Lessebo har haft svårt att rekrytera behöriga SFI-lärare. Det är av vikt att de nyanlända erhåller lärare med rätt kompetens för att deras kunskaper i det svenska språket ska bli så goda som möjligt, som gör att etableringen i samhället underlättas.

De flesta flyktingar har familjer. I familjerna finns barn och ungdomar som ska erbjudas förskola och skola. Detta skapar utmaningar för små fattiga glesbygdskommuner. Under de senaste decennierna har små förskolor lagts ner på grund av minskat barnafödande och skolorna har byggts om för att passa dagens pedagogik samt ge arbetsrum till lärarna. Därför har Lessebo kommun idag brist på skollokaler och har därför under senaste läsåret fått hyra in paviljonger till två skolenheter för att klara elevökningen, som till största delen beror på nyanlända. De nyanlända eleverna har behov av extra utrymme i form av lokaler för undervisning i svenska som andra språk, modersmålsundervisning samt lokaler för stödundervisning.

I Lessebo kommun föddes många barn i början 1990-talet och då behövs många förskoleplatser, därefter minskades barnfödande och små förskolor (oftast ”villaförskolor”) avvecklades. På en ort, Hovmantorp, har en paviljong fått hyras in för att klara trycket på förskoleplatser.

Flertalet av Lessebos gymnasieungdomar går på gymnasieskolor i Växjö. Kommunen har endast introduktionsprogrammet i egen regi. Majoriteten av eleverna på Lessebo Gymnasium har annat modersmål än svenska och går på inriktningen språkin introduktion. I sommar har lokalerna för kommunens lilla gymnasieskola utvidgats för andra gången på några få år. Elevökning från år 2005 på 10 elever till vårterminen 2015 på 66 elever.

Den stora ökningen av nyanlända gör att efterfrågan på kvalificerade och behöriga lärare inom SFI och svenska som andraspråk är stor. Enligt statistik från Skolverket har ungefär tre av fyra (76 procent) av SFI-lärarna en pedagogisk högskoleexamen men endast cirka en tredjedel (31,6 procent) har lärarlegitimation. Lessebo kommun har lyckats väl hittills i att rekrytera lärare med behörigt och legitimation, men inför läsåret 2015/16 har det blivit betydligt svårare. Om inte Lessebo kommun och andra utbildningsanordnare kommer att hitta kvalificerade lärare, så är det en risk att kvaliteten på undervisningen blir lidande. I ett längre perspektiv kan det få en stor påverkan på nyanländas möjligheter att etablera sig i Sverige.

Ensamkommande flyktingbarn

Lessebo kommun tar emot många ensamkommande barn och driver i egen regi ett HVB-hem. Kommunerna får inte full täckning för sina kostnader, exempelvis driften av HVB-hemmet, arbetet inom individ och familjeomsorgsenheten samt överförmyndarverksamheten.

Idag är det närmare 35 ensamkommande asylsökande barn och ungdomar i Lessebo. De bor antingen på kommunens HVB-hem eller i familjehem. Nu när det kommer många ensamkommande barn till Sverige ökar arbetsmängden hos kommunernas Individ och familjeomsorgskontor och hos överförmyndaren. Det krävs resurser för att utreda, placera och följa upp barn som är familjehemsplacerade. När flera ensamkommande barn familjehemsplaceras får andra viktiga arbetsuppgifter stå åt sidan. Idag är det inte enkelt att skaffa fram familjehem till ensamkommande barn. Handläggarna får använda många timmar till den arbetsuppgiften. Detta medför både personellt och ekonomiskt ett hårt tryck på Lessebos socialförvaltning. Dessutom är det mycket svårt att rekrytera socialsekreterare, med erfarenhet helt omöjligt.

Alla ensamkommande barn har rätt till en god man. Den gode mannen inträder, juridiskt sett, i barnets föräldrars ställe, såsom vårdnadshavare och förmyndare, och ansvarar för barnets alla angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga.

Överförmyndaren i kommunerna ansvarar för de gode männen för ensamkommande flyktingbarnen, både utser och har tillsyn över. När antalet ensamkommande flyktingbarn

ökar som de gjort under året ökar också arbetsinsatsen hos överförmyndare. Den ökade arbetsinsatsen kan kräva flera tjänster eller övertid som de ekonomiska medlen från staten inte täcker.

Ersättningarna till kommunerna

Enligt departementspromemorian kommer kommunernas ersättningar att ses över i samband med budgetpropositionen för år 2016.

Ersättningen kommunerna får för asylsökande barn och ungdomar som går i förskola och skola är betydligt lägre än den interkommunala ersättningen/den genomsnittliga faktiska kostnaden. Exempelvis; förskola 39 800: -/år jämfört med 113 200: -/år och grundskola 63 800: -/år jämfört med 90 800: -/år för eleverna på högstadiet. Ersättning bör istället vara högre för denna målgrupp då barnen/eleverna saknar kunskaper i svenska.

Schablonersättningen som kommunerna får för mottagandet och etableringen i lokalsamhället täcker inte Lessebo kommuns kostnader för mottagandet. Schablonersättningen är år 2015 83 100: -/individ.

Kostnaden för barn och ungdomarnas skolgång och möjligheter att nå målen i årskurs 9 är omfattande, bland annat beroende på en bristfällig skolgång innan barn/ungdomar kom till Sverige och/eller att många elever mår både fysiskt och psykiskt dåligt. Eleverna behöver undervisning i svenska som andra språk, extra stöd i flera ämnen under flera läsår, extra kostnader för elevhälsan (skolsköterska, skolkurator och psykolog). Kommer eleverna under de senare åren på mellanstadiet eller högstadiet är kostnaderna större för att dessa elever ska nå målen i grundskolan och bli behöriga för ett nationellt gymnasieprogram. Dessutom behöver som redan nämnts ytterligare lokaler till förskola och skola.

Ett stort flertal av de vuxna nyanlända saknar grundläggande utbildning. Därför behövs det ekonomiskt stöd till kommunerna att utveckla hela vuxenutbildningen för att rusta nyanlända för arbetsmarknaden. Det kan till exempel handla om att anpassa utbildningarna genom översättning av kursmaterial, anställa studiehandledare på modersmålet och andra stödfunktioner, anpassning av utbildningarnas omfattning, ge kunskap i studieteknik med mera. Den ersättning som staten idag ger kommunerna för flyktningmottagandet är inte tillräcklig för att täcka dessa kostnader. För övriga utrikesfödda som inte omfattas av flyktningmottagandet, finns ingen särskild statlig finansiering alls.

Arbetsförmedlingens regelverk och resurser behöver bli mer flexibla för att möjliggöra lokal samverkan och utformning av arbetsmarknadsinsatser som kan kombineras med utbildning i SFI och grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning (inklusive yrkesvux), i syfte att underlätta och stimulera till fler lokala och regionala initiativ som passar de nyanlända och den lokala arbetsmarknaden.

Sverige är ett land med många sjöar och vattendrag och det finns en gammal tradition att vistas vid/i vatten och det gör det nödvändigt att lära våra nyanlända att simma och vattenvett, för att det inte ska hända några tragiska olyckor. Detta gäller även vuxna. I vår närhet har under de senaste åren två tragiska drunkningsolyckor inträffat. Kostnaden för simundervisning ryms inte inom schablonersättningen och därför bör det finnas ett särskilt bidrag till detta.

Kommunerna behöver ekonomiskt stöd från staten för att klara etableringen

Lessebo kommun ställer sig positiv till att en kommun är skyldig att efter anvisning ta emot en nyanländ för bosättning i kommunen. Det är oerhört viktigt att vid fördelning mellan olika kommuner ta hänsyn till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek samt det sammantagna mottagandet av nyanlända.

Lessebo kommun framhåller vikten av att ersättningarna till kommunerna höjs, exempelvis schablonersättning som ska täcka ett flertal kostnader som kommunerna har för nyanlända under flera år.

Lessebo kommun vill särskilt framhålla kostnaden för nyanländas barn/ungdomarnas skolgång är generellt sett dyrare än genomsnittseleven och kostnaden för försörjningsstödet är omfattande när etableringsersättningen har upphört, för de nyanlända är inte redo för egen försörjning då. Kostnaden för de ensamkommande barnen som kommer till Lessebo kommun belastar såväl socialförvaltningen och överförmyndaren personellt som ekonomiskt. Dessutom har kostnaden för individ och familjeomsorgens verksamhet ökat betydligt på grund av att våra nyanlända har andra traditioner med inslag av hederskultur. Ersättningen för asylsökandes skolgång som är betydligt lägre än den genomsnittliga faktiska kostnaden.

Monica Widnemark, kommunalråd/kommunstyrelsens ordförande